



A. M. S. 36

# Finn Salomonsen på ekspeditionsfronten i Grønland

CHR. VIBE

En dag på forsommeren 1925 stod et af de få årlige grønlandsskibe op gennem Davisstrædet og nærmede sig Vestgrønland. Om bord var 4 unge ornithologer, hvoraf den yngste var gymnasieeleven Finn Salomonsen, ekspeditionens leder var Ejler Lehn Schiøler. Det første, man så af land, var høje, sneklædte fjeldtoppe

ragende op over kystskyerne, der næsten altid lægger et tågebælte mellem hav og land.

Denne rejse bandt for stedse Finn Salomonsen til Grønland, ikke blot som ornitholog, men som arktisk forsker med langt videre interessefelt: den særprægede natur, vegetation, dyr, fugle, mennesker, eksistensmuligheder og



Upernavik distrikt 1936.



sammenhæng. I mere end et halvt århundrede blev Grønland det hyppigst besøgte virkefelt uden for Danmark, indimellem med studierejser til museer i udlandet og ekspeditioner til fjerne, sydlige himmelstrøg.

En samtale med den nu 70-årige forsker levner ikke tvivl om, at vejen, hvis første skridt gik gennem læremesteren Schiølers store fuglesamling på Uraniavej på Frederiksberg, senere blev fulgt målbevidst, Hver klarlagt detalje åbnede for nye spørgsmål, nye tanker, nye mål, efterhånden som ønsket om en større sammenhæng og dybere forståelse af naturen dukkede op gennem mange små iagttagelser. Det har krævet fantasi, kombinationsevne og dristighed at kæde led efter led sammen til det helhedsbillede, som Finn Salomonsen i dag har dannet sig om de arktiske fugles racer, fældning, livsvilkår i hjemlandet, trækruter, vinterpladser, spredning og frem- eller tilbagegang.

Ved Schiøler-ekspeditionens hjemkomst stod det klart, at nye rejser forestod. Man havde besøgt de centrale dele af Vestgrønland med hovedvægt på Disko Bugt. Længere nordpå lå endnu Upernavik og Thule distrikterne med de arktiske ødemarkers spænding over sig – og store rigdom på søfugle. Hertil gik da næste ekspedition i 1936 med Finn Salomonsen som leder og Bøje Thorup og Chr. Vibe som deltagere. Herunder besøgte såvel de indre fjorde som de ydre skærgårdsøer og den isfyldte Melvillebugt. Lange vandreture i fjeldene og bådture til søs gav over 400 skindlagte fugle som resultat og adskillige lommebøger fyldte med notater, der bl.a. endeligt kunne sætte slutstenen på et årelangt arbejde over rypens fældning. Disputatsen herom kom i 1939. De første studier var begyndt i drengene i Schiølers store fuglesamling, der nu er på Zoologisk Museum.

Anden verdenskrig tilbragtes med studier af fuglesamlinger i Danmark og Sverige, især Nordatlantens alkefugle. Men indimellem groede planer frem om et ringmærkningsfremstød i Grønland. Her var mærkning påbegyndt af Umanak-lægen A. Bertelsen i trediverne med 100–200 fugle. I dag er tallet oppe på 200.000 med 12.000 tilbagemeldinger, og ringmærkningsarbejdet er lagt i faste rammer.

Selv om en idé er nok så selvfølgelig og rigtig, må initiativet følges af en lille smule held for at komme til fuld udfoldelse. På ringmærkningsfeltet, der både krævede officiel opbak-

ning og kostede konstante bevillinger, smilede heldet i overflod til Finn Salomonsen, båret frem af næsten halvandet hundrede års traditioner på fugleforskningsområdet i Grønland. Fuglene var og er en vigtig del af sommerkosten i Nordvest- og vinterkosten i Sydvestgrønland. Det var derfor naturligt, at de ledende embedsmænd i Grønland og Danmark interesserede sig aktivt for fuglevildtet, og at der lige op til efterkrigstiden var embedsmænd, der med levende interesse tog fuglestudiet op og senere gik aktivt ind for Finn Salomonsens ringmærkningsinitiativ og ydede al mulig støtte til dets gennemførelse: Knud Oldendow, Ph. Rosendahl, Eske Brun.

Siden 1946 har mange sommerrejser til Grønland haft som hovedopgave at besøge og kortlægge fuglefjeldene og holde instruktionsmøder, finde egnede tillidsmænd til at forestå ringmærkningsarbejdet i felten på de enkelte pladser, holde foredrag i små og store forsamlinger og over radioen for at bibringe befolkningen interesse for det nye forskningsfremstød. Interessen var der straks fra begyndelsen – og den tiltog efterhånden som genmeldingsresultaterne strømmede ind.

I dag kendes de fleste grønlandske fugles trækruter og vinterpladser, og vi har samtidigt fået oplysning om, hvorfra de grønlandske sommergæster kommer – og Sydvestgrønlands vintergæster, takket være ringmærkninger i andre lande, bl.a. Norderhaug's i Norge. Overraskelser har vist sig i form af helt uventede trækruter og vinterpladser for fugle fra forskellige dele af Grønland. Hvem havde vel drømt om, at Nordøstgrønlands Snespurve overvintrer i Centralasien – og at det åbne vand ved Sydvestgrønland om vinteren tiltrækker søfugle fra både Svalbard og Europas ishavskyst? Til gengæld slår Grønlands Havterner om vinteren et sving ned omkring Sydpolarlandet.

Med 12.000 tilbagemeldinger har fantasien noget at lege med. Forskeren tvinges til at stille sig spørgsmål på spørgsmål. Hvorfor denne vidtspændende spredning af Grønlands fugle, disse fjerne og forskellige vinterpladser og forskellige trækruter høst og vår m. m. m.?

Med sine ringmærkningsresultater i hænde ser Finn Salomonsen nye, spændende felter dukke op, nye opgaver, nye sammenhænge. Det er ikke nok at sætte prikker og streger på kortene. Denne nye viden om de arktiske fugle

gemmer i sig både en gave og en udfordring til den tværvidevidenskabeligt interesserede forsker. Finn Salomonsen har selv taget udfordringen op med sine studier over lavtrykkenes betydning for fugletrækket. En skønne dag får vi vel også bogen om de grønlandske fugles oprindelse! Her må fastlandsforskydningen bringes centralt ind i billedet. Er det ikke, som om Grønlands fugle af europæisk-asiatisk oprindelse holder krampagtigt fast ved deres grønlandske hjemland, selv om dette forsvinder længere og længere bort imod nordvest, mens samtidigt vejen bliver kortere for nye indvandrere vestfra? Fugle, som for længe siden har givet op i Grønland, får nu og da en chance til at generobre det tabte land, f.eks. Sjaggeren, hvis »nye kolonisationstogt« over Nordatlanten i 1937 gav Finn Salomonsen ideen om lavtrykkenes indflydelse på fugletrækket, både i ønsket og uønsket retning, hvilket senere er blevet bekræftet gennem ringmærkningen.

Der venter fremtidige opgaver i økologien i fuglefjeldene og på raste- og udkigspladser, disses flora og mikrofauna skabt af fuglenes guano. Fuglefjeldenes affolkning visse steder har man meget enkelt tillagt menneskets hensynsløse fremfærd. Men mon denne forklaring er så enkel endda? Her kan man næppe se bort fra indflydelsen fra de vekslende højtryk over indlandsisen, idet det ikke er ligegyldigt, hvor de kraftige indlandsvinde slipper ned i fjordene til gunst for vandudvekslingen, der skal give føde til fuglefjeldene. Her er et nyt felt at tage fat på.

Det er naturligt, at en forsker prøver at vurdere mulighederne for fremtiden på det område, han beskæftiger sig med. Vil Grønlands fugle klare nytiden med det dobbelte eller flerdobbelte antal mennesker, geværer og speedbåde, masser af fritid og voksende trang til foretagsomhed ude i naturen?

Allerede i 1960 – samtidigt med den politiske nyordning – havde Finn Salomonsen sit første møde med landsrådet i Godthåb om fredningsproblemer. Samtaler og forhandlinger har fortsat år efter år med enkeltpersoner, politikere, kommuneråd og landsråd og grønlandsministeriet – for endeligt 8. oktober 1977 at udkrystallisere sig i den nye »Landsrådsvedtægt om jagt på fugle i Vestgrønland«, der udgør en væsentlig forbedring af forholdet fugle – mennesker, et arbejde, som det tog Finn Salomonsen 17 års stædig udholdenhed og



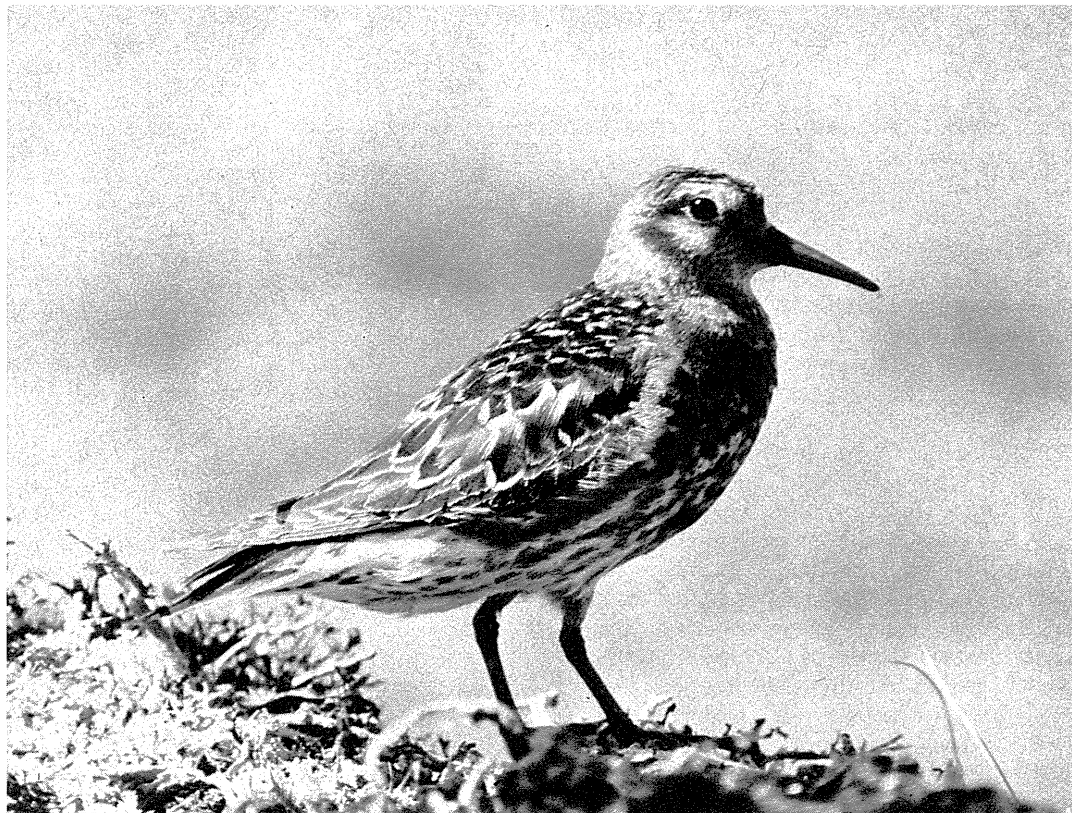
Finn Salomonsen 1936.

argumentation at bringe frem til en gunstig afslutning i landsrådet efterfulgt af ministeriets stadfæstelse. Dette er helt igennem et personligt værk, som han også selv betragter som et af sine vigtigste resultater.

Grønland står nu foran den næste store nyordning, overgangen til hjemmestyre. Det bliver både en omvæltning og en udfordring for dets 45.000 mennesker, der fortsat kun har landets vildt og havets ressourcer at leve af. Men også vi står overfor en ny udfordring. Den forskning, der gennem de sidste århundreder har bidraget til at finde frem til en bedre og mere hensigtsmæssig udnyttelse af landets naturrigdomme og give grønlænderne tålelige livsvilkår, må ikke ophøre. Der er langt igen, før fremtiden er sikret.

Forfatterens adresse:

Zoologisk Museum  
Universitetsparken 15  
2100 København Ø.



Sortgrå Ryle *Calidris maritima*, den eneste almindelige vadefugleart i Sydvestgrønland. Foto: Frank Wille.

Isлом *Gavia immer* er med den nye jagtlov blevet fredet i yngletiden. Foto: Frank Wille.

